

K Z O M B U N D L A K Ń A T
Z B A D A Ń

Warszawa, maj 2012

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/63/2012

**OPINIE O FINANSOWANIU
KOŚCIOŁA**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ostatnim okresie wiele emocji budzi kwestia finansowania kościołów w Polsce, a przede wszystkim Kościoła katolickiego. Odwołując się do solidarnego ponoszenia kosztów reform, w tym zmian w systemach emerytalnych, rząd zapowiedział likwidację Funduszu Kościelnego, z którego środków opłacane są składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe duchownych różnych wyznań. Fundusz Kościelny to jednak tylko jeden z elementów systemu finansowania kościołów i związków wyznaniowych w Polsce. O proponowane przez rząd zmiany oraz o zasady finansowania kościołów zapytaliśmy w naszym kwietniowym badaniu¹.

W polskich realiach dyskusja o finansowaniu kościołów i związków wyznaniowych dotyczy w głównej mierze Kościoła katolickiego, stąd też część pytań odnosi się wprost do sytuacji w tej instytucji. Można też przypuszczać, że głównie o Kościele katolickim myślała większość respondentów, nawet jeśli pytania formułowane były szerzej i dotyczyły także innych wyznań.

FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE – PERCEPCJA I POSTULATY

W Europie i na świecie istnieją różne formy finansowania kościołów i związków wyznaniowych. Przyjęte zasady zależą od tradycji narodowych i uwarunkowanego historycznie modelu relacji między państwem i kościołami. W większości wypadków działalność kościołów jest finansowana z pieniędzy wiernych (w przekazywaniu tych środków państwo niekiedy pośredniczy, pobierając od wiernych podatek kościelny) i jednocześnie w jakimś zakresie dotowana jest przez państwo. Coraz rzadziej spotykany jest w Europie model państwa wyznaniowego, z jednym kościołem państwowym finansowanym z budżetu państwa. Do wyjątków należy także system francuski, w którym w sposób szczególny przestrzegana jest separacja kościoła od państwa. Jednak i w tym kraju z funduszy publicznych finansowane jest m.in. duszpasterstwo w wojsku, szpitalach i więzieniach, a także pokrywane są koszty utrzymania i remontów budynków kościelnych,

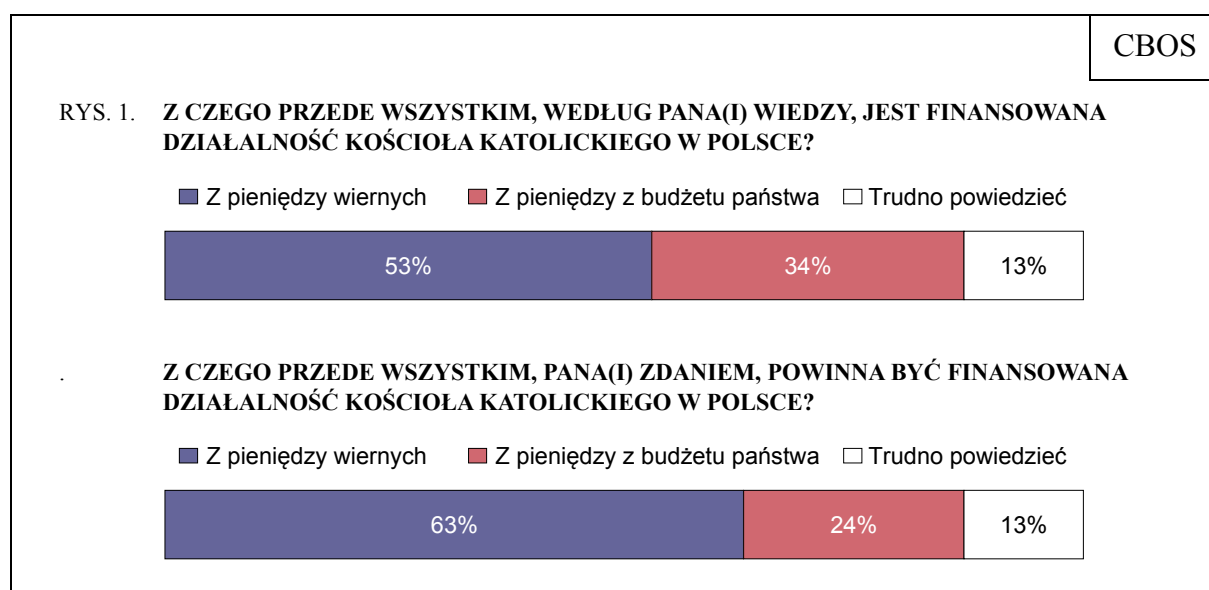
---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (263) przeprowadzono w dniach 12 – 18 kwietnia 2012 roku na liczącej 1018 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

zbudowanych przed rokiem 1905. W Polsce działalność kościoła jest opłacana w głównej mierze z datków wiernych, chociaż państwo także ma w tym swój udział. Najwięcej środków z budżetu państwa kierowanych jest do Funduszu Kościelnego, który został utworzony w 1950 roku i miał stanowić formę rekompensaty dla kościołów za przejęte przez państwo nieruchomości ziemskie. Ze środków Funduszu opłacane są składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i wypadkowe duchownych różnych wyznań. Budżet państwa finansuje również działalność Ordynariatu Wojska Polskiego oraz duszpasterstwa innych wyznań w siłach zbrojnych, a także pokrywa koszty zatrudnienia kapelanów więziennych, szpitalnych oraz policyjnych. Państwo płaci także za naukę religii w szkołach. Ponadto z budżetu centralnego dotowane są uczelnie kościelne i wyznaniowe, a samorzady dofinansowują szkoły katolickie. Państwo przekazuje również środki na remont zabytków kościelnych.

W dyskusjach o finansowaniu kościołów ścierają się dwa główne stanowiska, odpowiadające dwóm modelowym rozwiązaniom w tym zakresie: finansowania kościołów przez wiernych lub z budżetu państwa. Zwolennicy finansowania kościołów z pieniędzy wiernych powołują się na zasadę rozdziału kościoła od państwa i argumentują, że nie wszyscy podatnicy są ich członkami. Zwolennicy dotowania kościołów przez państwo uważają z kolei, że odgrywają one ważną, także pozareligijną rolę w społeczeństwie, m.in. wspomagają państwo w wypełnianiu jego zadań.

Ponad połowa Polaków (53%) jest przekonana, że działalność Kościoła katolickiego w naszym kraju jest w głównej mierze finansowana z pieniędzy wiernych. Jednocześnie niemal dwie trzecie (63%) uważa, że to właśnie przede wszystkim na wiernych powinien spoczywać ten obowiązek.

Opinie w tej kwestii zależą przede wszystkim od światopoglądu badanych: ich religijności (której wskaźnikiem jest udział w praktykach religijnych) oraz od deklarowanych poglądów politycznych. Słaba religijność oraz lewicowe poglądy polityczne sprzyjają przekonaniu, że działalność Kościoła jest finansowana głównie z pieniędzy publicznych. Tęgo zdania jest 51% osób nieuczestniczących w praktykach religijnych i 47% badanych identyfikujących się z lewicą. Religijność różnicuje także preferencje dotyczące źródeł finansowania Kościoła. Im rzadszy udział w praktykach religijnych, tym częstsze przekonanie, że działalność Kościoła powinna być finansowana w głównej mierze przez wiernych. Należy jednak podkreślić, że pogląd ten dominuje także wśród osób najbardziej religijnych – biorących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Jest on podzielany przez większość badanych, niezależnie od ich orientacji politycznych.

W elektoratach partyjnych opinie na temat źródeł finansowania Kościoła są zróżnicowane. Wśród zwolenników PiS, PSL i PO przeważa przekonanie, że Kościół utrzymuje się głównie dzięki ofiarności wiernych. Z kolei sympatycy Ruchu Palikota są przeświadczeni, że jego działalność jest finansowana przede wszystkim z pieniędzy publicznych. Równo podzielone są opinie zwolenników SLD w tej kwestii. Niezależnie od różnic w postrzeganiu źródeł finansowania Kościoła, we wszystkich elektoratach przeważa przekonanie, że Kościół powinien utrzymywać się przede wszystkim z pieniędzy swoich wiernych. Stosunkowo najwięcej zwolenników finansowania Kościoła głównie z budżetu państwa jest wśród sympatyków PiS.

Tabela 1

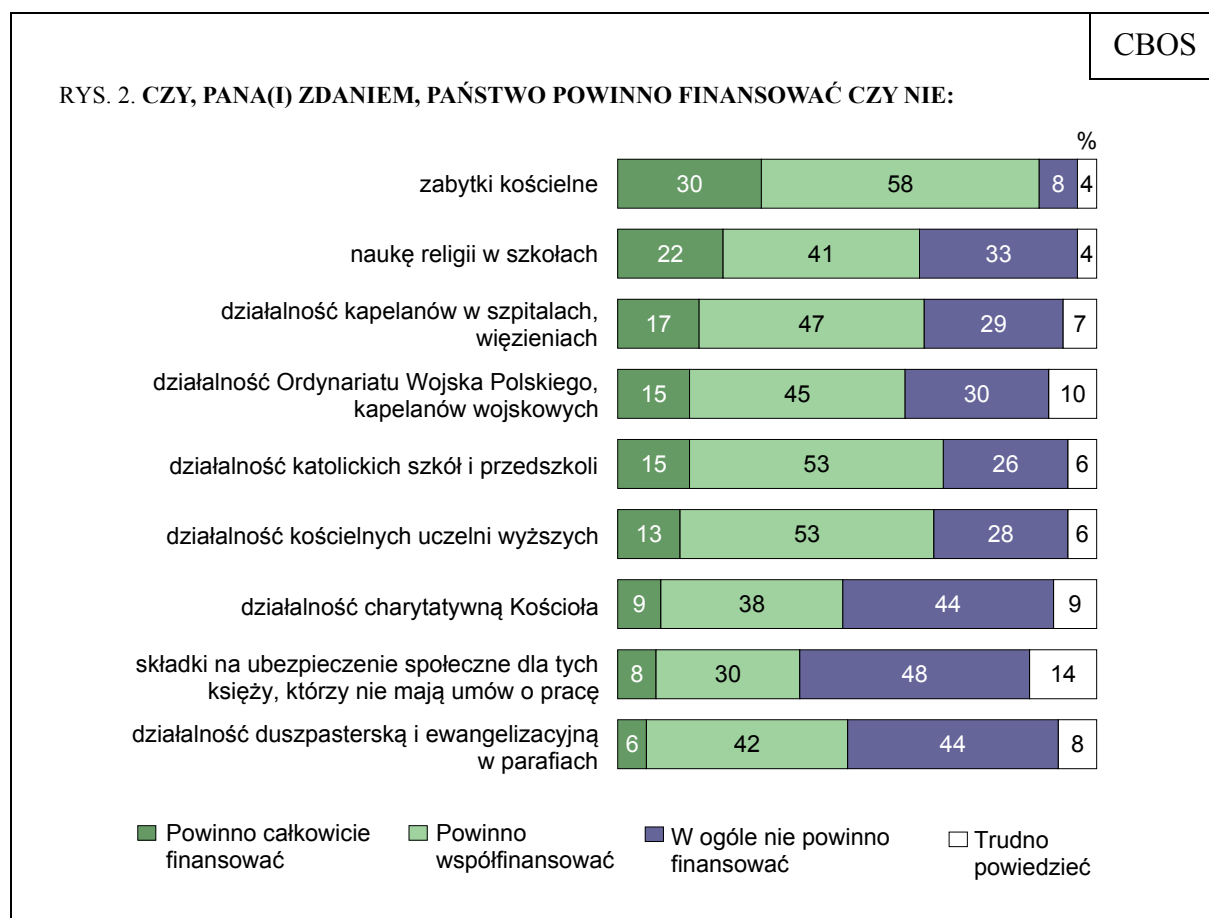
Elektoraty partyjne	Z czego przede wszystkim, według Pana(i) wiedzy, jest finansowana działalność Kościoła katolickiego w Polsce?		
	Z pieniędzy wiernych	Z pieniędzy z budżetu państwa	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	64	21	15
PSL	58	33	9
PO	54	38	8
SLD	44	44	12
Ruch Palikota	38	53	9

Tabela 2

Elektoraty partyjne	Z czego przede wszystkim, Pana(i) zdaniem, powinna być finansowana działalność Kościoła katolickiego w Polsce?		
	Z pieniędzy wiernych	Z pieniędzy z budżetu państwa	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	81	15	4
PO	76	16	8
SLD	70	20	10
PSL	65	28	7
PiS	48	38	14

ZAKRES DOTOWANIA KOŚCIOŁÓW PRZEZ PAŃSTWO

Opinie o tym, w jakim zakresie państwo powinno finansowo wspierać działalność kościołów, są zróżnicowane. Najpowszechniej zgadzano się co do tego, że państwo powinno częściowo lub – zdaniem niektórych – nawet w całości finansować zabytki kościelne. Potrzebę udziału państwa w utrzymaniu zabytków kościelnych dostrzega łącznie 88% badanych. Większość ankietowanych opowiada się także za ponoszeniem przez państwo (na ogół w części) kosztów nauki religii w szkołach (63%), działalności kapelanów w szpitalach i więzieniach (64%), działalności Ordynariatu Wojska Polskiego (60%), funkcjonowania katolickich szkół i przedszkoli (68%) i kościelnych uczelni wyższych (66%). Mniej niż połowa jest przychylna finansowemu wspieraniu przez państwo działalności duszpasterskiej i ewangelizacyjnej w parafiach (48%) oraz działalności charytatywnej Kościoła (47%). Najmniej osób (38%) uznaje, że państwo powinno w całości lub w części finansować składki na ubezpieczenie społeczne dla tych księży, którzy nie mają umów o pracę.

Jak widać z powyższego zestawienia, bardzo niewiele osób jest przeciwnych dotowaniu działalności kościoła w ogóle. Jeśliby zliczyć osoby, które zadeklarowały sprzeciw wobec finansowania lub współfinansowania kościoła w każdej z wymienionych dziedzin, to okazuje się, że stanowią one zaledwie 3% ogółu badanych. Z drugiej strony, w odniesieniu do każdej z dziedzin wyrażano przekonanie, że państwo powinno partycypować w kosztach z nią związanych, a nie pokrywać ich w całości.

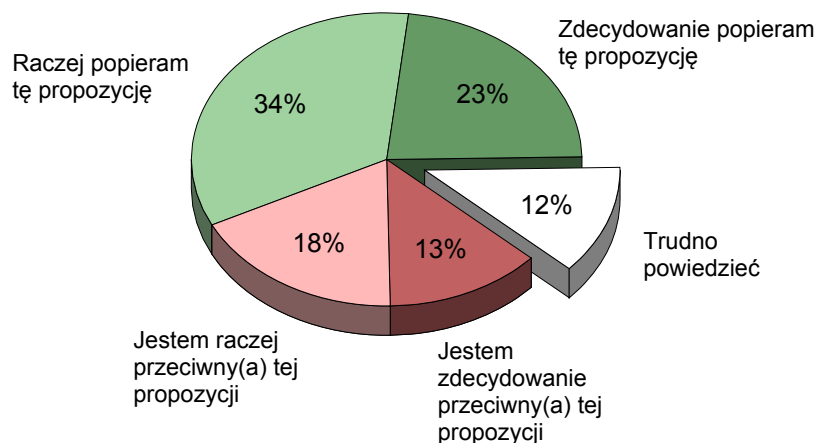
AKCEPTOWANY ZAKRES WSPÓLFINANSOWANIA KOŚCIOŁÓW PRZEZ PAŃSTWO

	CBOS
Odsetek osób przeciwnych finansowaniu lub współfinansowaniu kościołów:	
we wszystkich 9 wymienionych dziedzinach	3
w 8 dziedzinach	9
w 7 dziedzinach	5
w 6 dziedzinach	5
w 5 dziedzinach	8
w 4 dziedzinach	8
w 3 dziedzinach	7
w 2 dziedzinach	12
w 1 dziedzinach	14
w żadnej z wymienionych dziedzin	29

OPINIE O LIKWIDACJI FUNDUSZU KOŚCIELNEGO

Propozycję likwidacji Funduszu Kościelnego i wprowadzenia w zamian możliwości przekazania na rzecz wybranego kościoła lub związku wyznaniowego 0,3% podatku dochodowego popiera ponad połowa badanych (57%). Pomysł ten nie podoba się prawie co trzeciej osobie (31%).

RYS. 3. RZĄD CHCE ZLIKwidować FUNDUSZ KOŚCIELNY, KTÓRY PRZEZNACZANY JEST GŁÓWNIEM NA DOPLATY DO SKŁADEK UBEZPIECZENIOWYCH DLA KSIĘŻY. ZAMIAST TEGO KAŻDY PODATNIK MIAŁBY MOŻLIWOŚĆ PRZEKAZANIA 0,3% SWOJEGO PODATKU DOCHODOWEGO NA RZECZ WYBRANEGO KOŚCIOŁA, ZWIĄZKU WYZNANIOWEGO. CO PAN(I) SĄDZI O TEJ PROPOZYCJI?

Opinie w tej kwestii w większym stopniu zależą od statusu społeczno-ekonomicznego badanych, w tym przede wszystkim od ich wykształcenia, niż od religijności i poglądów politycznych. Poparcie dla likwidacji Funduszu Kościelnego i wprowadzenia możliwości przekazania na rzecz wybranego kościoła lub związku wyznaniowego 0,3% podatku dochodowego jest tym częstsze, im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna badanych.

Rządowa propozycja znajduje poparcie w elektoratach wszystkich głównych partii politycznych, z wyjątkiem zwolenników PiS, których opinie w tej kwestii są ambiwalentne.

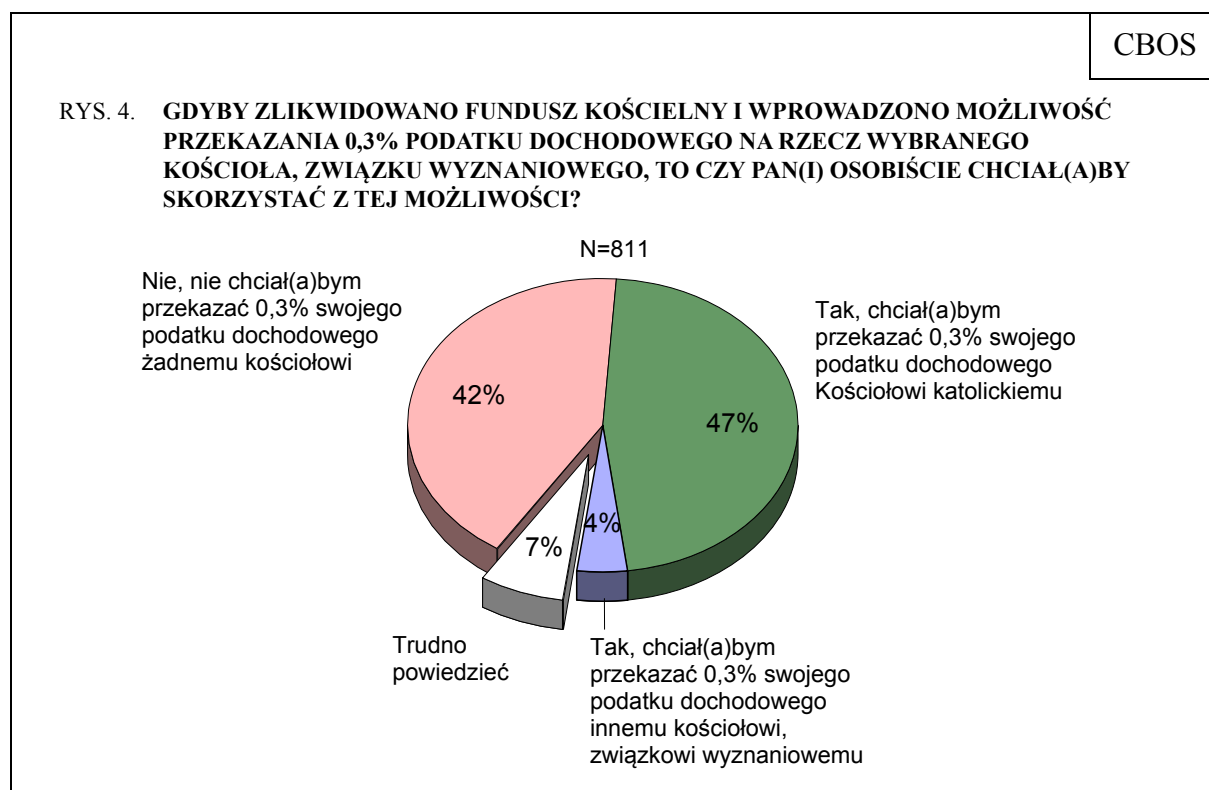
Tabela 3

Elektoraty partyjne	Rząd chce zlikwidować Fundusz Kościelny, który przeznaczony jest głównie na dopłaty do składek ubezpieczeniowych dla księży. Zamiast tego każdy podatnik miałby możliwość przekazania 0,3% swojego podatku dochodowego na rzecz wybranego kościoła, związku wyznaniowego. Co Pan(i) sądzi o tej propozycji?		
	Popieram tę propozycję	Jestem przeciwny(a) tej propozycji	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	84	16	0
PO	76	18	6
SLD	66	26	8
PSL	61	33	6
PiS	42	42	16

Bodaj najpoważniejszym mankamentem propozycji rządu jest fakt, że nie wszyscy w Polsce są płatnikami podatku PIT. Oznacza to, że nie wszyscy mogliby skorzystać z propozycji przekazania części podatku wybranemu przez siebie kościołowi. Dodatkową trudność może stanowić to, że część osób nie składa zeznania podatkowego samodzielnie, robi to za nich zakład pracy bądź ZUS (dotyczy to m.in. większości emerytów).

Osoby, które zadeklarowały, że są płatnikami podatku PIT (niezależnie od tego, czy rozliczają się same, czy też nie) zapytaliśmy, czy byłyby skłonne przekazać 0,3% swojego podatku na rzecz wybranego kościoła. Tylko niewiele ponad połowa podatników (51%) odpowiedziało na to pytanie twierdząco, z czego większość zadeklarowała chęć wsparcia Kościoła katolickiego. Biorąc pod uwagę wciąż niemal powszechną w Polsce przynależność do Kościoła katolickiego, wydaje się, że to niewiele.

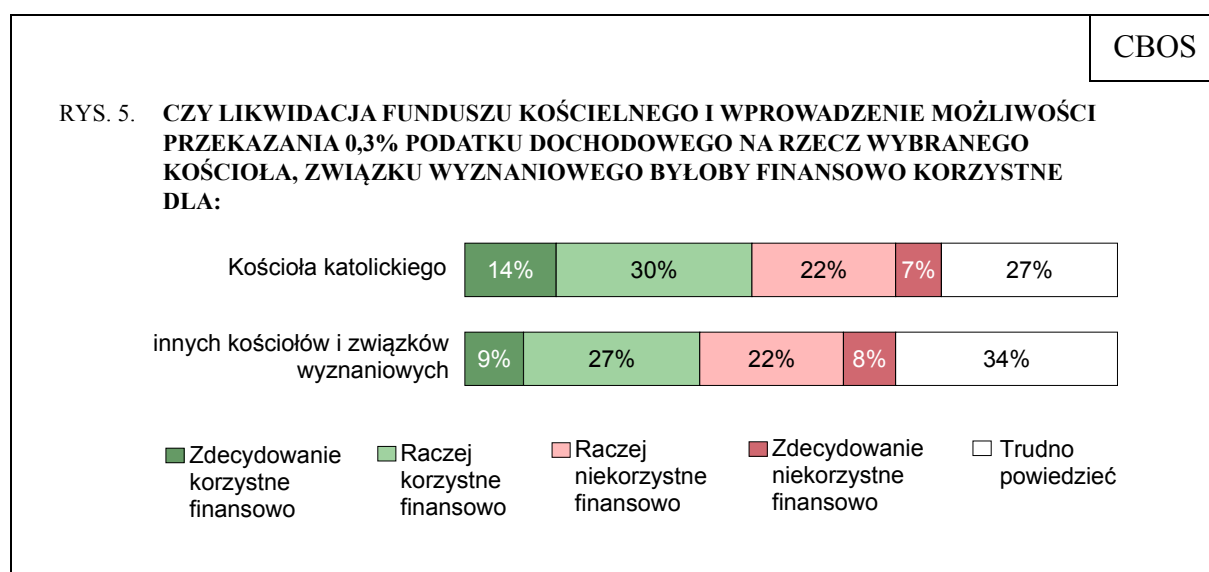

Deklaracje w tej kwestii zależą w oczywisty sposób od religijności badanych (i, w dalszej kolejności, od ich poglądów politycznych). Im częstszy udział w praktykach religijnych, tym większa gotowość przekazania 0,3% podatku dochodowego kościołowi lub związkowi wyznaniowemu. Jednak nawet wśród osób najbardziej religijnych nie wszyscy byliby skłonni to zrobić. W najliczniej reprezentowanej kategorii osób praktykujących raz

w tygodniu chęć przekazania kościołowi lub związkowi wyznaniowemu części podatku dochodowego zadeklarowało ogółem 64% badanych płacących PIT.

Wydaje się, że mniej liczne niż można by oczekiwać deklaracje podatkowego wsparcia jednego z kościołów wynikać mogą z kilku przyczyn różnej natury. Z jednej strony mogą świadczyć o niechęci do przekazywania pieniędzy Kościołowi katolickiemu (ze względu na niską identyfikację z Kościołem lub przekonanie, że jest to instytucja, która nie potrzebuje dodatkowego wsparcia), z drugiej zaś strony mogą wskazywać na trudności związane z koniecznością samodzielnego wypełnienia zeznania podatkowego. O niebagatelnym znaczeniu ostatniego czynnika może świadczyć fakt, że płatnicy PIT z wykształceniem podstawowym istotnie rzadziej niż lepiej wykształceni deklarowali chęć przekazania 0,3% swojego podatku dochodowego na rzecz wybranego kościoła (37%). Jednocześnie osoby z wykształceniem podstawowym, inaczej niż osoby lepiej wykształcone, częściej rozliczają się z fiskusem za pośrednictwem zakładu pracy bądź przez ZUS niż samodzielnie.

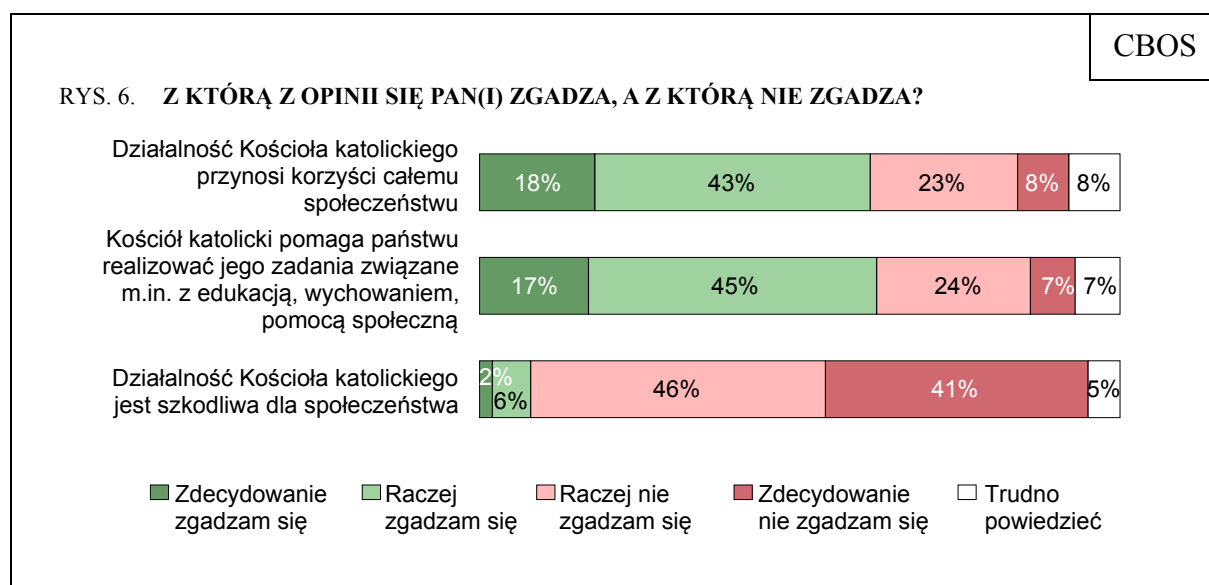
Społeczne przewidywania dotyczące finansowych skutków likwidacji Funduszu Kościelnego i wprowadzenia możliwości przekazania 0,3% podatku dochodowego na rzecz wybranego kościoła są dla beneficjentów Funduszu niejednoznaczne. Przeważająca część osób (44%) skłania się do przekonania, że zmiana ta będzie korzystna dla Kościoła katolickiego, choć 29% badanych spodziewa się, że Kościół na niej straci. Więcej wątpliwości budzi sytuacja innych kościołów i związków wyznaniowych – 36% badanych sądzi, że zmiany będą im się opłacać, jednak niewiele mniej (30%) jest przeciwnego zdania.

ARGUMENTY ZA I PRZECIW WSPIERANIU KOŚCIOŁA PRZEZ PAŃSTWO

Kościół katolicki w Polsce cieszy się znacznym autorytetem społecznym. Większość Polaków (obecnie 60%) dobrze ocenia jego działalność jako instytucji życia publicznego². Oceny Kościoła podlegają oczywiście pewnym wahaniom w zależności od bieżących wydarzeń, jednak patrząc z dłuższej, kilkunastoletniej perspektywy (od drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych) są one dość stabilne i, ogólnie rzecz biorąc, pozytywne.

Większość badanych (61%) zgadza się z opinią, że działalność Kościoła katolickiego przynosi korzyści całemu społeczeństwu. Większość (62%) nie kwestionuje także poglądu, że Kościół katolicki pomaga państwu wypełniać jego zadania związane m.in. z edukacją, wychowaniem, pomocą społeczną. Mniej niż co trzeci badany (31%) podważa przekonanie, że działalność Kościoła jest korzystna dla społeczeństwa. Tyle samo nie zgadza się z opinią, że Kościół wspiera państwo w realizacji jego zadań. Jednak z drugiej strony tylko stosunkowo nieliczni (8%) skłonni są uznać działalność Kościoła za szkodliwą dla społeczeństwa.

Postrzeganie Kościoła i jego społecznej roli zależy przede wszystkim od religijności badanych, a w dalszej kolejności także od deklarowanych poglądów politycznych. Im większa religijność, znajdująca wyraz w częstszym udziale w praktykach religijnych, tym częstsze przeświadczenie, że działalność Kościoła przynosi korzyści całemu społeczeństwu oraz przekonanie, że Kościół wspiera państwo w realizacji jego zadań. Najbardziej krytyczne

² Zob. komunikat CBOS „Oceny wybranych instytucji publicznych”, kwiecień 2012 (oprac. M. Feliksiak).

wobec Kościoła są osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych: większość z nich nie dostrzega korzyści z jego działalności, a blisko co trzeci (30%) uważa nawet, że jest ona szkodliwa dla społeczeństwa.

Ocena roli Kościoła zależy od identyfikacji politycznej i preferencji partyjnych. Znaczenie Kościoła bardziej doceniają osoby o orientacji prawicowej niż deklarujący poglądy lewicowe. W elektoratach partyjnych są to przede wszystkim zwolennicy PiS, ale także większość sympatyków PSL i PO. Opinie wyborców SLD o roli Kościoła są bardziej ambiwalentne, wskazują na większy dystans, choć nie na wyraźną niechęć. Stosunkowo najwięcej zdeklarowanych „przeciwników” Kościoła można znaleźć w elektoracie Ruchu Palikota, choć i tu stanowią oni zdecydowaną mniejszość.

Tabela 4

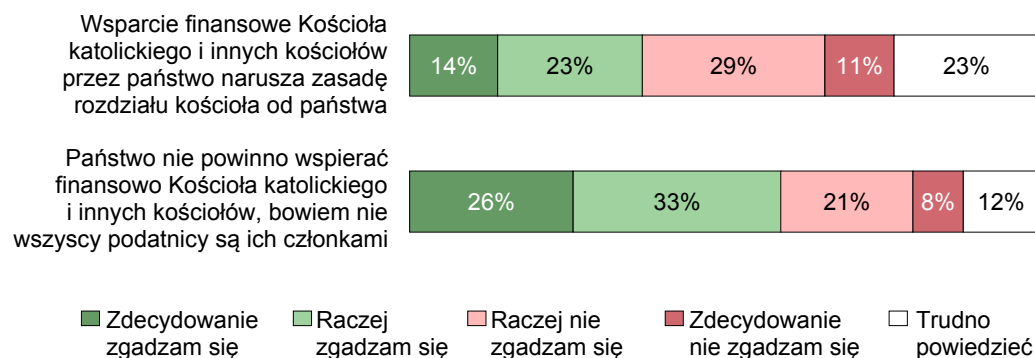
Elektoraty partyjne	Działalność Kościoła katolickiego przynosi korzyści całemu społeczeństwu		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	82	13	5
PSL	67	33	0
PO	62	30	8
SLD	49	51	0
Ruch Palikota	33	67	0

Tabela 5

Elektoraty partyjne	Działalność Kościoła katolickiego jest szkodliwa dla społeczeństwa		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PSL	3	97	0
PiS	6	90	4
PO	8	89	3
SLD	6	84	10
Ruch Palikota	26	68	6

Niezależnie od oceny roli Kościoła w społeczeństwie przeciwnicy dotowania tej instytucji przez państwo powołują się na zasadę rozdziału kościoła od państwa oraz argumentują, że kościoły powinny być utrzymywane wyłącznie przez ich członków. Pogląd, że państwo nie powinno dotować Kościoła katolickiego i innych kościołów, bowiem nie wszyscy podatnicy są ich członkami, trafia do przekonania większości Polaków (59%). Mniej przekonujący jest natomiast argument, że wsparcie finansowe Kościoła katolickiego i innych kościołów przez państwo narusza zasadę rozdziału kościoła od państwa: z taką opinią zgadza się 37% badanych, natomiast 40% ustosunkowuje się do niej polemicznie.

RYS. 7. Z KTÓRĄ Z OPINII SIĘ PAN(I) ZGADZA, A Z KTÓRĄ NIE ZGADZA?

Uznanie racji przeciwników wspierania finansowego kościołów przez państwo zależy od religijności badanych. Poglądy te podzielane są tym częściej, im rzadszy jest udział w praktykach religijnych. Przy czym, o ile argument, że nie wszyscy podatnicy są członkami Kościoła katolickiego lub innych kościołów i związków wyznaniowych przemawia nawet do sporej części osób najbardziej religijnych, o tyle powoływanie się na zasadę rozdziału kościoła od państwa okazuje się zdecydowanie mniej skuteczne. Pogląd, że wsparcie finansowe Kościoła katolickiego i innych kościołów przez państwo narusza zasadę rozdziału kościoła od państwa trafia do przekonania przeważającej części osób niepraktykujących religijnie lub praktykujących sporadycznie, oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne, a także do osób w wieku 25–34 lata, mieszkańców dużych miast oraz do respondentów najlepiej wykształconych i sytuowanych.

W elektoratach partyjnych argumenty przeciwników dotowania kościołów przez państwo podzielają głównie sympatycy Ruchu Palikota oraz przeważająca część zwolenników PO i SLD. Odrzucają je najczęściej zwolennicy PiS.

Tabela 6

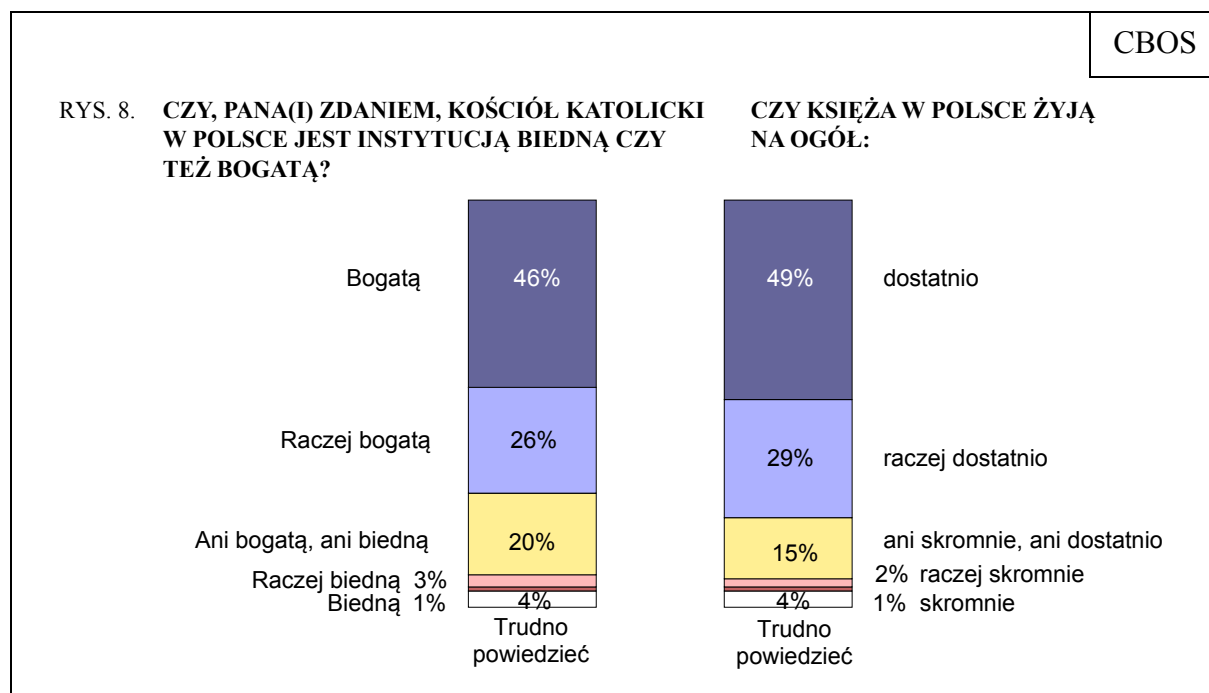
Elektoraty partyjne	Wsparcie finansowe Kościoła katolickiego i innych kościołów przez państwo narusza zasadę rozdziału kościoła od państwa		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	72	18	10
SLD	49	35	16
PO	48	36	16
PSL	35	49	16
PiS	21	63	16

Tabela 7

Elektoraty partyjne	Państwo nie powinno wspierać finansowo Kościoła katolickiego i innych kościołów, bowiem nie wszyscy podatnicy są ich członkami		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ruch Palikota	91	3	6
SLD	68	26	6
PO	65	25	10
PSL	78	15	7
PiS	38	46	16

JAK POSTRZEGANA JEST SYTUACJA MATERIALNA KOŚCIOŁA I KSIĘŻY

Dobrym tłem analizowania opinii o zasadach finansowania kościołów jest postrzeganie sytuacji materialnej Kościoła katolickiego. Wyobrażenia Polaków o zasobności Kościoła nie pokrywają się z obrazem stanu jego finansów, jaki przedstawiono w niedawno opublikowanym raporcie KAI – „Finanse Kościoła katolickiego w Polsce”. W opinii większości Polaków Kościół jest instytucją bogatą lub raczej bogatą (72%), zaś księży w naszym kraju żyją na ogół dostatnio lub raczej dostatnio (78%). Przeświadczenie to przeważa niemal we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych, z wyjątkiem osób najbardziej religijnych. Praktykujący kilka razy w tygodniu uważają najczęściej, że Kościół katolicki nie jest „ani bogaty, ani biedny” (44%), a duża ich część (39%) jest zdania, że większość księży żyje na średnim poziomie.

**OPINIE O ROLI I FINANSACH KOŚCIOŁA A AKCEPTOWANY ZAKRES
WSPÓLFINANSOWANIA KOŚCIOŁÓW PRZEZ PAŃSTWO**

Jak wynika z analiz³, wszystkie wymienione opinie o roli i finansach Kościoła w istotny sposób wpływają na poglądy dotyczące zakresu dotowania jego działalności. Ograniczonemu przyzwoleniu na współfinansowanie kościołów z budżetu państwa sprzyja przede wszystkim przekonanie, że nie wszyscy podatnicy są ich członkami oraz przeświadczenie, że Kościół katolicki jest bogatą instytucją. Akceptowany zakres współfinansowania kościołów jest przede wszystkim tym większy, im silniejsze przekonanie, że Kościół katolicki pomaga państwu realizować jego cele związane z edukacją, wychowaniem, pomocą społeczną.

Tabela 8. Wpływ opinii o roli i finansach Kościoła na akceptowany zakres współfinansowania kościołów przez państwo (od całkowitego odrzucenia do pełnej akceptacji)

Opinie	Niestandaryzowane współczynniki kierunkowe regresji liniowej	
	B	Poziom istotności
Działalność Kościoła katolickiego przynosi korzyści całemu społeczeństwu	0,16	p <0,05
Kościół katolicki pomaga państwu realizować jego zadania związane m.in. z edukacją, wychowaniem, pomocą społeczną	0,35	p <0,001
Działalność Kościoła katolickiego jest szkodliwa dla społeczeństwa	-0,18	p <0,05
Wsparcie finansowe Kościoła katolickiego i innych kościołów przez państwo narusza zasadę rozdziału kościoła od państwa	-0,16	p <0,05
Państwo nie powinno wspierać finansowo Kościoła katolickiego i innych kościołów, bowiem nie wszyscy podatnicy są ich członkami	-0,53	p <0,001
Przekonanie, że Kościół katolicki jest instytucją bogatą	0,62	p <0,001
Przekonanie, że księża w Polsce żyją na ogół dostatnio	0,30	p <0,01

W opinii społecznej kościoły i związki wyznaniowe powinny być przede wszystkim finansowane z pieniędzy wiernych. Niezależnie od tego państwo powinno dotować działalność kościołów. Niewiele osób kwestionuje potrzebę współfinansowania zabytków kościelnych przez państwo. Większość badanych zgadza się co do tego, że z budżetu państwowego powinna być pokrywana część kosztów nauki religii w szkołach, działalności

³ Przeprowadzono analizę regresji metodą *enter*.

kapelanów w szpitalach, więzieniach oraz działalności Ordynariatu Wojska Polskiego. W ocenie większości Polaków państwo powinno także wspierać finansowo funkcjonowanie katolickich szkół i przedszkoli oraz kościelnych uczelni wyższych. Przeważająca część osób jest natomiast przeciwna finansowaniu przez państwo składek na ubezpieczenie społeczne dla księży, którzy nie mają umów o pracę. Nic zatem dziwnego, że postulat likwidacji Funduszu Kościelnego i umożliwienie przekazania 0,3% podatku dochodowego na rzecz wybranego kościoła spotyka się z aprobatą większości polskiego społeczeństwa. Z możliwości tej skorzystałaby, według wstępnych deklaracji, niewiele ponad połowa płatników PIT, a więc mniej niż połowa dorosłych Polaków. Część z pozostałych osób nie chciałaby z różnych względów wesprzeć żadnego z kościołów, jednak część po prostu nie mogłaby tego zrobić, bowiem nie odprowadza podatku od dochodów osobistych, lub też mogłaby mieć z tym trudności, bowiem nie rozlicza się z fiskusem samodzielnie.

Poparcie społeczne dla wspierania finansowego Kościoła katolickiego przez państwo wynika stąd, że Polacy w większości doceniają jego rolę w społeczeństwie. Ich zdaniem Kościół pomaga państwu realizować ważne cele i zadania. Z drugiej jednak strony, bardzo rozpowszechniony jest wizerunek Kościoła jako instytucji bogatej. Stąd być może mniejsze niż można by oczekiwać zainteresowanie przekazaniem części swojego podatku od dochodów osobistych na rzecz Kościoła.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Z czego przede wszystkim, według Pana(i) wiedzy, jest finansowana działalność Kościoła katolickiego w Polsce?			Liczba osób
		Z pieniędzy wiernych	Z pieniędzy z budżetu państwa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		53	34	13	1017
Płeć	Mężczyźni	54	36	10	485
	Kobiety	53	32	16	532
Wiek	18-24 lata	55	34	11	127
	25-34	57	36	8	209
	35-44	54	38	9	173
	45-54	60	30	10	156
	55-64	52	32	16	182
	65 lat i więcej	43	33	24	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	59	27	14	385
	Miasto do 20 tys.	52	34	13	155
	20-100 tys.	52	40	9	196
	101-500 tys.	46	36	18	168
	501 tys. i więcej mieszk.	48	43	9	112
Wykształcenie	Podstawowe	49	31	20	199
	Zasadnicze zawodowe	59	29	12	264
	Średnie	52	36	12	357
	Wyższe	51	40	9	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	53	39	8	104
	Średni personel, technicy	62	31	7	45
	Pracownicy adm.-biurowi	60	34	6	55
	Pracownicy usług	46	41	13	53
	Robotnicy wykwalifikowani	57	34	8	117
	Robotnicy niewykwalifik.	63	24	13	53
	Rolnicy	60	24	16	64
Pracujący na własny rach.	41	49	10	46	
Bierni zawodowo	Renciści	64	24	12	77
	Emeryci	44	35	21	223
	Uczniowie i studenci	50	42	8	65
	Bezrobotni	62	25	13	56
	Gospodynie domowe i inni	47	36	17	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	55	35	9	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	54	42	4	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	53	36	11	235
	prywatnym gosp. rolnym	59	27	14	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	60	29	11	139
	501-750	55	30	15	107
	751-1000	48	39	13	147
	1001-1500	48	37	15	194
	Powyżej 1500 zł	53	36	11	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	52	32	17	153
	Średnie	53	33	14	462
	Dobre	54	36	11	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	13	26	42
	Raz w tygodniu	59	27	14	473
	1-2 razy w miesiącu	54	35	11	171
	Kilka razy w roku	46	43	10	227
	W ogóle nie uczestniczy	37	51	12	102
Poglądy polityczne	Lewica	42	47	11	195
	Centrum	52	37	12	358
	Prawica	65	26	8	249
	Trudno powiedzieć	52	26	22	215

Tabela 2

		Z czego przede wszystkim, Pana(i) zdaniem, powinna być finansowana działalność Kościoła katolickiego w Polsce?			Liczba osób
		Z pieniędzy wiernych	Z pieniędzy z budżetu państwa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		63	24	13	1014
Płeć	Mężczyźni	72	20	8	482
	Kobiety	56	27	17	532
Wiek	18-24 lata	61	26	13	126
	25-34	74	20	7	208
	35-44	62	29	8	173
	45-54	72	16	12	156
	55-64	59	29	11	182
	65 lat i więcej	50	23	27	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	30	16	385
	Miasto do 20 tys.	65	21	14	153
	20-100 tys.	69	22	9	195
	101-500 tys.	70	21	9	168
	501 tys. i więcej mieszk.	76	14	10	112
Wykształcenie	Podstawowe	51	28	21	198
	Zasadnicze zawodowe	56	32	11	264
	Średnie	68	19	12	357
	Wyższe	78	15	7	194
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	83	11	6	104
	Średni personel, technicy	67	21	11	44
	Pracownicy adm.-biurowi	66	23	12	55
	Pracownicy usług	64	23	13	53
	Robotnicy wykwalifikowani	68	23	9	117
	Robotnicy niewykwalifik.	67	30	3	53
	Rolnicy	51	32	17	64
Pracujący na własny rach.	78	12	9	46	
Bierni zawodowo	Renciści	54	31	14	77
	Emeryci	55	23	22	222
	Uczniowie i studenci	67	20	14	65
	Bezrobotni	60	34	6	55
	Gospodynie domowe i inni	58	32	9	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	77	16	7	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	22	6	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	70	19	11	235
	prywatnym gosp. rolnym	51	34	15	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	59	34	6	139
	501-750	53	32	15	106
	751-1000	56	28	16	147
	1001-1500	67	20	13	194
	Powyżej 1500 zł	71	18	10	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	60	22	18	153
	Średnie	60	26	14	461
	Dobre	69	21	9	400
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	30	17	42
	Raz w tygodniu	56	27	17	473
	1-2 razy w miesiącu	64	23	13	171
	Kilka razy w roku	75	19	6	226
	W ogóle nie uczestniczy	79	15	6	101
Poglądy polityczne	Lewica	67	24	8	195
	Centrum	66	22	12	356
	Prawica	69	23	8	248
	Trudno powiedzieć	50	26	24	215

Tabela 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować zabytki kościelne czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		30	58	8	4	1017
Płeć	Mężczyźni	32	57	9	3	485
	Kobiety	29	58	7	5	532
Wiek	18-24 lata	29	53	15	3	127
	25-34	26	61	12	1	209
	35-44	24	68	5	3	173
	45-54	32	55	8	5	156
	55-64	33	60	3	4	182
	65 lat i więcej	38	47	6	9	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	59	7	3	385
	Miasto do 20 tys.	32	59	7	2	155
	20-100 tys.	29	57	9	5	196
	101-500 tys.	30	52	11	7	168
	501 tys. i więcej mieszk.	27	63	7	3	112
Wykształcenie	Podstawowe	32	51	7	10	199
	Zasadnicze zawodowe	30	61	6	3	264
	Średnie	31	59	8	3	357
	Wyższe	28	57	12	2	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	27	65	6	2	104
	Średni personel, technicy	22	68	10		45
	Pracownicy adm.-biurowi	28	46	23	4	55
	Pracownicy usług	18	63	15	4	53
	Robotnicy wykwalifikowani	33	60	5	2	117
	Robotnicy niewykwalifik.	20	71	4	5	53
	Rolnicy	25	66	4	5	64
	Pracujący na własny rach.	31	58	7	4	46
Bierni zawodowo	Renciści	38	49	5	8	77
	Emeryci	38	52	5	6	223
	Uczniowie i studenci	24	61	15		65
	Bezrobotni	35	56	6	3	56
	Gospodynie domowe i inni	26	52	15	8	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	58	7	2	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	20	65	14	1	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	62	9	4	235
	prywatnym gosp. rolnym	27	66	6	2	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	32	61	6	1	139
	501-750	29	55	7	8	107
	751-1000	34	53	10	3	147
	1001-1500	30	59	7	5	194
	Powyżej 1500 zł	34	57	6	3	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	31	55	10	5	153
	Średnie	30	59	7	4	462
	Dobre	30	57	9	4	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	45	49		6	42
	Raz w tygodniu	36	55	6	3	473
	1-2 razy w miesiącu	28	61	8	2	171
	Kilka razy w roku	22	62	11	5	227
	W ogóle nie uczestniczy	18	58	15	9	102
Poglądy polityczne	Lewica	28	55	13	4	195
	Centrum	33	58	7	3	358
	Prawica	36	56	6	2	249
	Trudno powiedzieć	22	63	7	8	215

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować naukę religii w szkołach czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		22	41	33	4	1016
Płeć	Mężczyźni	20	38	39	3	485
	Kobiety	25	42	27	6	531
Wiek	18-24 lata	26	43	26	5	127
	25-34	19	47	32	2	209
	35-44	21	38	36	4	174
	45-54	18	41	38	2	156
	55-64	25	36	34	5	181
	65 lat i więcej	26	36	30	8	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	29	42	24	5	386
	Miasto do 20 tys.	23	42	33	2	155
	20-100 tys.	20	38	39	3	196
	101-500 tys.	15	39	42	5	167
	501 tys. i więcej mieszk.	13	40	41	5	112
Wykształcenie	Podstawowe	26	38	28	8	198
	Zasadnicze zawodowe	27	42	29	2	265
	Średnie	21	39	34	6	357
	Wyższe	13	44	41	1	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	44	40	2	104
	Średni personel, technicy	14	51	30	4	45
	Pracownicy adm.-biurowi	9	45	41	4	55
	Pracownicy usług	24	44	31		53
	Robotnicy wykwalifikowani	25	34	38	3	117
	Robotnicy niewykwalifik.	9	49	36	5	54
	Rolnicy	39	35	20	6	64
Pracujący na własny rach.	12	31	55	2	46	
Bierni zawodowo	Renciści	29	43	21	7	77
	Emeryci	23	38	33	6	223
	Uczniowie i studenci	28	35	27	10	65
	Bezrobotni	29	44	25	2	56
	Gospodynie domowe i inni	24	45	31		58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	14	39	45	2	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	11	54	33	2	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	20	38	39	4	235
	prywatnym gosp. rolnym	41	35	21	3	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	29	43	26	2	138
	501-750	26	48	21	5	107
	751-1000	22	37	35	5	147
	1001-1500	18	42	36	4	194
	Powyżej 1500 zł	23	37	37	4	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	38	33	5	153
	Średnie	23	42	31	4	462
	Dobre	20	40	35	4	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	49	14	4	42
	Raz w tygodniu	29	45	21	5	473
	1-2 razy w miesiącu	19	47	30	4	171
	Kilka razy w roku	14	35	47	4	227
	W ogóle nie uczestniczy	8	17	72	4	102
Poglądy polityczne	Lewica	16	35	48	2	195
	Centrum	21	42	33	3	357
	Prawica	27	42	28	3	249
	Trudno powiedzieć	23	41	25	11	216

Tabela 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować działalność kapelanów w szpitalach, więzieniach czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		17	47	29	7	1017
Płeć	Mężczyźni	16	46	34	5	485
	Kobiety	18	49	25	8	532
Wiek	18-24 lata	16	51	28	6	127
	25-34	11	52	31	6	209
	35-44	16	48	30	6	174
	45-54	14	51	30	6	156
	55-64	20	47	29	4	182
	65 lat i więcej	24	36	26	14	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	51	24	7	386
	Miasto do 20 tys.	17	43	36	5	155
	20-100 tys.	16	44	33	7	196
	101-500 tys.	14	46	33	8	168
	501 tys. i więcej mieszk.	13	50	28	10	112
Wykształcenie	Podstawowe	18	45	26	11	199
	Zasadnicze zawodowe	18	50	26	6	265
	Średnie	17	44	33	6	357
	Wyższe	13	51	31	5	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	9	55	32	4	104
	Średni personel, technicy	8	48	32	13	45
	Pracownicy adm.-biurowi	9	61	23	7	55
	Pracownicy usług	12	59	26	3	53
	Robotnicy wykwalifikowani	13	45	37	5	117
	Robotnicy niewykwalifik.	8	48	40	4	54
	Rolnicy	24	51	21	3	64
Pracujący na własny rach.	14	48	37	2	46	
Bierni zawodowo	Renciści	23	48	20	9	77
	Emeryci	23	39	29	9	223
	Uczniowie i studenci	14	52	26	9	65
	Bezrobotni	26	44	18	11	56
	Gospodynie domowe i inni	18	37	37	8	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7	53	36	4	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	8	56	29	7	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	14	50	32	4	235
	prywatnym gosp. rolnym	27	55	16	1	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	20	52	27	2	139
	501-750	19	56	22	3	107
	751-1000	16	45	32	7	147
	1001-1500	17	44	30	9	194
	Powyżej 1500 zł	15	48	32	5	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	44	29	7	153
	Średnie	18	48	27	7	463
	Dobre	14	47	32	7	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	29	47	10	14	42
	Raz w tygodniu	21	51	21	6	474
	1-2 razy w miesiącu	14	49	28	8	171
	Kilka razy w roku	10	44	39	7	227
	W ogóle nie uczestniczy	9	33	53	5	102
Poglądy polityczne	Lewica	13	43	39	5	195
	Centrum	18	49	29	5	358
	Prawica	19	51	27	3	249
	Trudno powiedzieć	17	44	23	16	216

Tabela 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować działalność Ordynariatu Wojska Polskiego, kapelanów wojskowych czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		15	45	30	10	1015
Płeć	Mężczyźni	14	43	37	5	482
	Kobiety	17	47	24	12	532
Wiek	18-24 lata	14	54	23	9	125
	25-34	11	53	32	3	208
	35-44	15	43	34	8	174
	45-54	10	48	32	10	156
	55-64	19	41	31	9	182
	65 lat i więcej	22	34	29	15	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	50	25	9	386
	Miasto do 20 tys.	16	34	40	10	155
	20-100 tys.	14	44	34	8	195
	101-500 tys.	14	44	34	8	167
	501 tys. i więcej mieszk.	15	50	25	10	112
Wykształcenie	Podstawowe	15	46	25	13	199
	Zasadnicze zawodowe	17	49	28	6	265
	Średnie	15	43	33	10	355
	Wyższe	13	45	35	7	195
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	12	46	36	6	104
	Średni personel, technicy	14	46	30	10	44
	Pracownicy adm.-biurowi	12	52	29	6	55
	Pracownicy usług	14	58	22	7	53
	Robotnicy wykwalifikowani	11	47	36	6	117
	Robotnicy niewykwalifik.	5	47	43	5	54
	Rolnicy	22	50	21	6	64
	Pracujący na własny rach.	12	38	45	5	46
Bierni zawodowo	Renciści	18	39	32	12	77
	Emeryci	22	37	30	11	223
	Uczniowie i studenci	12	61	18	9	64
	Bezrobotni	17	49	19	15	56
	Gospodynie domowe i inni	14	45	31	11	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	12	44	38	6	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	7	53	34	6	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	13	48	31	8	235
	prywatnym gosp. rolnym	25	55	16	3	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	15	50	26	8	139
	501-750	15	56	24	6	107
	751-1000	16	41	34	9	147
	1001-1500	18	39	33	10	194
	Powyżej 1500 zł	15	46	32	7	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	41	34	9	151
	Średnie	17	47	27	9	463
	Dobre	13	45	33	9	401
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	35	40	14	11	42
	Raz w tygodniu	19	51	22	9	473
	1-2 razy w miesiącu	15	48	28	9	171
	Kilka razy w roku	8	39	45	8	227
	W ogóle nie uczestniczy	8	34	50	7	101
Poglądy polityczne	Lewica	12	40	44	4	195
	Centrum	14	48	31	6	356
	Prawica	18	50	24	7	249
	Trudno powiedzieć	17	41	24	19	215

Tabela 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować działalność kościelnych uczelni wyższych czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		13	53	28	6	1017
Płeć	Mężczyźni	12	49	34	5	485
	Kobiety	14	56	22	9	532
Wiek	18-24 lata	16	56	21	6	127
	25-34	9	58	31	2	209
	35-44	12	50	34	4	174
	45-54	12	55	29	4	156
	55-64	14	56	24	6	182
	65 lat i więcej	14	42	25	19	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	52	24	8	386
	Miasto do 20 tys.	14	53	28	5	155
	20-100 tys.	10	56	28	6	196
	101-500 tys.	9	48	34	9	168
	501 tys. i więcej mieszk.	5	59	31	5	112
Wykształcenie	Podstawowe	12	49	19	19	199
	Zasadnicze zawodowe	15	55	27	3	265
	Średnie	14	52	29	5	357
	Wyższe	7	56	34	3	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	59	30	4	104
	Średni personel, technicy	14	50	31	6	45
	Pracownicy adm.-biurowi	7	58	31	4	55
	Pracownicy usług	11	59	25	5	53
	Robotnicy wykwalifikowani	10	47	38	4	117
	Robotnicy niewykwalifik.	6	50	33	10	54
	Rolnicy	17	51	28	5	64
Pracujący na własny rach.	10	59	27	4	46	
Bierni zawodowo	Renciści	22	55	15	7	77
	Emeryci	13	47	26	14	223
	Uczniowie i studenci	13	58	22	7	65
	Bezrobotni	21	60	16	3	56
	Gospodynie domowe i inni	15	50	33	2	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	10	54	32	4	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	6	56	35	3	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	11	54	30	6	235
	prywatnym gosp. rolnym	19	52	27	2	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	14	54	28	3	139
	501-750	16	57	22	5	107
	751-1000	11	51	32	6	147
	1001-1500	12	48	29	12	194
	Powyżej 1500 zł	13	56	27	4	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	13	48	30	8	153
	Średnie	13	55	25	7	463
	Dobre	12	52	30	6	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	15	56	18	11	42
	Raz w tygodniu	17	60	17	6	474
	1-2 razy w miesiącu	14	50	29	7	171
	Kilka razy w roku	5	47	40	8	227
	W ogóle nie uczestniczy	5	33	55	7	102
Poglądy polityczne	Lewica	12	42	42	3	195
	Centrum	14	55	25	5	358
	Prawica	12	62	23	3	249
	Trudno powiedzieć	11	48	24	17	216

Tabela 8

		Czy, Pana(i) zdaniem, państwo powinno finansować składki na ubezpieczenie społeczne dla tych księży, którzy nie mają umów o pracę czy nie?				Liczba osób
		Powinno całkowicie finansować	Powinno współfinansować	W ogóle nie powinno finansować	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		8	30	48	14	1016
Płeć	Mężczyźni	7	28	56	9	485
	Kobiety	9	31	42	19	531
Wiek	18-24 lata	1	38	50	11	127
	25-34	6	31	57	6	209
	35-44	8	23	53	15	173
	45-54	8	30	51	10	156
	55-64	11	30	47	12	182
	65 lat i więcej	12	26	32	30	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	34	43	14	385
	Miasto do 20 tys.	7	27	53	12	155
	20-100 tys.	8	31	46	15	195
	101-500 tys.	8	18	59	15	168
	501 tys. i więcej mieszk.	4	31	51	14	112
Wykształcenie	Podstawowe	9	30	37	24	199
	Zasadnicze zawodowe	12	31	42	16	263
	Średnie	6	29	55	10	357
	Wyższe	4	30	57	9	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	28	58	9	104
	Średni personel, technicy	6	32	55	7	45
	Pracownicy adm.-biurowi	10	39	48	4	55
	Pracownicy usług	7	30	52	11	53
	Robotnicy wykwalifikowani	7	25	56	11	117
	Robotnicy niewykwalifik.	2	29	55	14	53
	Rolnicy	12	29	45	15	64
Pracujący na własny rach.	6	28	63	3	46	
Bierni zawodowo	Renciści	11	29	42	17	77
	Emeryci	12	29	39	21	222
	Uczniowie i studenci		40	46	14	65
	Bezrobotni	10	31	42	17	56
	Gospodynie domowe i inni	7	22	49	22	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	8	28	56	8	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	3	36	53	8	89
	sekt. prywat. poza rolnict.	6	29	56	9	235
	prywatnym gosp. rolnym	12	34	42	13	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	11	27	47	15	139
	501-750	10	41	40	10	107
	751-1000	10	27	47	16	147
	1001-1500	10	27	51	12	193
	Powyżej 1500 zł	6	31	53	10	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	23	51	17	153
	Średnie	9	32	45	14	461
	Dobre	6	29	51	14	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	33	25	24	42
	Raz w tygodniu	10	36	38	16	472
	1-2 razy w miesiącu	10	28	50	12	171
	Kilka razy w roku	2	21	65	12	227
	W ogóle nie uczestniczy	2	21	67	10	102
Poglądy polityczne	Lewica	7	25	59	8	195
	Centrum	6	32	51	11	358
	Prawica	12	34	44	11	249
	Trudno powiedzieć	6	25	40	29	214

Tabela 9

		Odsetki osób przeciwnych finansowaniu lub współfinansowaniu kościołów przez państwo w:				Liczba osób
		żadnej z wymienionych dziedzin lub w jednej dziedzinie	2-4 dziedzinach	5-7 dziedzinach	8-9 dziedzinach	
		%	%	%	%	
Ogółem		43	27	18	12	1018
Płeć	Mężczyźni	36	28	21	15	485
	Kobiety	50	27	14	9	533
Wiek	18-24 lata	45	33	14	8	127
	25-34	38	31	16	15	209
	35-44	39	26	23	11	174
	45-54	43	24	19	15	156
	55-64	45	28	18	9	182
	65 lat i więcej	52	23	14	11	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	27	11	11	386
	Miasto do 20 tys.	44	24	21	11	155
	20-100 tys.	41	29	14	17	196
	101-500 tys.	36	28	27	10	169
	501 tys. i więcej mieszk.	35	31	28	6	112
Wykształcenie	Podstawowe	56	22	10	12	199
	Zasadnicze zawodowe	51	24	14	12	265
	Średnie	38	31	20	12	357
	Wyższe	32	33	25	11	197
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	30	27	10	104
	Średni personel, technicy	37	30	21	12	45
	Pracownicy adm.-biurowi	29	40	21	9	55
	Pracownicy usług	43	28	15	14	53
	Robotnicy wykwalifikowani	42	22	18	18	117
	Robotnicy niewykwalifik.	46	18	17	20	54
	Rolnicy	52	27	12	9	64
Pracujący na własny rach.	32	26	27	14	46	
Bierni zawodowo	Renciści	52	29	11	7	77
	Emeryci	48	27	15	11	223
	Uczniowie i studenci	45	34	16	4	65
	Bezrobotni	48	34	14	4	56
	Gospodynie domowe i inni	47	18	17	17	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	28	20	18	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	23	27	9	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	30	19	14	235
	prywatnym gosp. rolnym	55	27	8	10	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	24	10	15	139
	501-750	51	30	11	8	107
	751-1000	47	23	14	16	147
	1001-1500	40	24	26	10	194
	Powyżej 1500 zł	37	34	21	8	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	44	29	16	12	153
	Średnie	47	25	17	10	463
	Dobre	39	30	18	13	403
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	72	16	7	5	42
	Raz w tygodniu	55	28	12	5	474
	1-2 razy w miesiącu	44	29	13	14	172
	Kilka razy w roku	25	30	28	17	227
	W ogóle nie uczestniczy	18	22	30	31	102
Poglądy polityczne	Lewica	30	24	29	16	195
	Centrum	41	32	16	11	358
	Prawica	49	26	14	10	249
	Trudno powiedzieć	53	25	13	10	217

Tabela 10

		Rząd chce zlikwidować Fundusz Kościelny, który przeznaczony jest głównie na dopłaty do składek ubezpieczeniowych dla księży. Zamiast tego każdy podatnik miałby możliwość przekazania 0,3% swojego podatku dochodowego na rzecz wybranego kościoła, związku wyznaniowego. Co Pan(i) sądzi o tej propozycji?			Liczba osób
		Popieram tę propozycję	Jestem przeciwny(a) tej propozycji	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		57	31	12	1014
Płeć	Mężczyźni	62	29	9	483
	Kobiety	52	33	15	532
Wiek	18-24 lata	59	30	11	127
	25-34	67	26	7	208
	35-44	64	25	11	173
	45-54	59	32	9	156
	55-64	52	37	11	182
	65 lat i więcej	38	39	23	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	32	16	384
	Miasto do 20 tys.	58	35	7	155
	20-100 tys.	54	34	11	195
	101-500 tys.	66	25	9	168
	501 tys. i więcej mieszk.	62	28	10	112
Wykształcenie	Podstawowe	43	35	21	199
	Zasadnicze zawodowe	52	36	12	264
	Średnie	60	31	9	357
	Wyższe	72	21	7	194
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	73	19	8	103
	Średni personel, technicy	68	25	8	44
	Pracownicy adm.-biurowi	53	37	10	55
	Pracownicy usług	57	38	5	53
	Robotnicy wykwalifikowani	66	23	10	117
	Robotnicy niewykwalifik.	60	33	7	53
	Rolnicy	47	31	21	64
Pracujący na własny rach.	71	23	6	46	
Bierni zawodowo	Renciści	38	47	15	77
	Emeryci	45	36	19	223
	Uczniowie i studenci	66	27	7	65
	Bezrobotni	57	35	8	56
	Gospodynie domowe i inni	63	26	11	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	62	30	8	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	70	25	5	87
	sekt. pryw. poza rolnict.	65	25	10	235
	prywatnym gosp. rolnym	54	27	19	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	45	42	12	139
	501-750	49	37	13	107
	751-1000	54	35	12	147
	1001-1500	60	31	9	194
	Powyżej 1500 zł	66	24	9	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	47	32	21	153
	Średnie	54	35	11	462
	Dobre	65	26	10	400
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	36	12	42
	Raz w tygodniu	51	36	13	473
	1-2 razy w miesiącu	59	28	13	171
	Kilka razy w roku	66	26	8	227
	W ogóle nie uczestniczy	63	25	12	101
Poglądy polityczne	Lewica	63	30	7	195
	Centrum	62	29	9	356
	Prawica	58	32	10	248
	Trudno powiedzieć	43	34	24	215

Tabela 11

		Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że Kościół katolicki pomaga państwu realizować jego zadania związane m.in. z edukacją, wychowaniem, pomocą społeczną?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		62	31	7	1016
Płeć	Mężczyźni	62	32	6	484
	Kobiety	63	31	7	532
Wiek	18-24 lata	58	33	9	127
	25-34	61	35	3	209
	35-44	59	39	3	173
	45-54	68	28	4	156
	55-64	64	26	10	181
	65 lat i więcej	64	25	10	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	67	26	6	385
	Miasto do 20 tys.	65	28	6	155
	20-100 tys.	60	34	6	195
	101-500 tys.	56	38	6	168
	501 tys. i więcej mieszk.	56	38	6	112
Wykształcenie	Podstawowe	61	28	11	199
	Zasadnicze zawodowe	68	27	5	264
	Średnie	63	33	5	356
	Wyższe	56	38	6	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	64	31	5	104
	Średni personel, technicy	67	24	9	45
	Pracownicy adm.-biurowi	61	35	3	55
	Pracownicy usług	58	37	4	53
	Robotnicy wykwalifikowani	70	28	2	117
	Robotnicy niewykwalifik.	57	40	3	53
	Rolnicy	65	21	13	64
Pracujący na własny rach.	48	43	9	46	
Bierni zawodowo	Renciści	60	33	6	77
	Emeryci	68	23	9	222
	Uczniowie i studenci	58	36	6	65
	Bezrobotni	62	33	5	56
	Gospodynie domowe i inni	50	45	5	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	61	33	5	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	74	24	2	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	58	36	5	235
	prywatnym gosp. rolnym	64	25	11	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	70	26	4	139
	501-750	57	36	7	107
	751-1000	62	32	6	147
	1001-1500	61	32	7	194
	Powyżej 1500 zł	59	36	5	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	62	29	9	153
	Średnie	65	29	6	462
	Dobre	60	34	6	401
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	89	11		42
	Raz w tygodniu	76	18	6	472
	1-2 razy w miesiącu	61	31	8	171
	Kilka razy w roku	44	48	8	227
	W ogóle nie uczestniczy	33	63	5	102
Poglądy polityczne	Lewica	49	43	7	195
	Centrum	63	32	5	358
	Prawica	79	20	2	248
	Trudno powiedzieć	55	32	13	215

Tabela 12

		Czy zgadza się Pan(i) z opinią, że państwo nie powinno wspierać finansowo Kościoła katolickiego i innych kościołów, bowiem nie wszyscy podatnicy są ich członkami?			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		59	29	12	1017
Płeć	Mężczyźni	64	27	8	485
	Kobiety	54	30	15	532
Wiek	18-24 lata	65	25	10	127
	25-34	65	28	6	209
	35-44	63	27	9	173
	45-54	59	32	9	156
	55-64	59	28	13	182
	65 lat i więcej	43	32	25	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	33	14	385
	Miasto do 20 tys.	62	27	11	155
	20-100 tys.	61	30	9	196
	101-500 tys.	67	22	11	168
	501 tys. i więcej mieszk.	60	26	14	112
Wykształcenie	Podstawowe	50	29	22	199
	Zasadnicze zawodowe	57	34	9	264
	Średnie	66	24	10	357
	Wyższe	60	31	9	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	32	9	104
	Średni personel, technicy	76	21	3	45
	Pracownicy adm.-biurowi	64	28	7	55
	Pracownicy usług	68	20	13	53
	Robotnicy wykwalifikowani	59	32	8	117
	Robotnicy niewykwalifik.	68	28	4	53
	Rolnicy	62	26	11	64
Pracujący na własny rach.	67	23	10	46	
Bierni zawodowo	Renciści	54	30	16	77
	Emeryci	49	32	19	223
	Uczniowie i studenci	69	23	8	65
	Bezrobotni	49	36	14	56
	Gospodynie domowe i inni	59	28	13	59
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	26	5	134
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	61	31	7	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	63	27	10	235
	prywatnym gosp. rolnym	66	25	9	60
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	58	30	13	139
	501-750	55	34	11	107
	751-1000	58	33	9	147
	1001-1500	53	30	16	194
	Powyżej 1500 zł	65	25	10	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	30	16	153
	Średnie	56	32	12	462
	Dobre	65	24	11	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	42	19	42
	Raz w tygodniu	49	36	15	473
	1-2 razy w miesiącu	62	27	11	171
	Kilka razy w roku	74	20	6	227
	W ogóle nie uczestniczy	78	13	9	102
Poglądy polityczne	Lewica	68	23	9	195
	Centrum	61	29	10	358
	Prawica	52	40	7	249
	Trudno powiedzieć	56	21	23	215